

YURTTA LIK E İTİM

G R

Sosyal Lise bölümünde, Yurtta lılık E itimi haftada 2 ders olmak üzere 11. sınıf ta da ö renilmektedir.

11. sınıf Yurtta lılık E itiminde sadece bir kategori bulunmaktadı r Üç alt kategoriye ayrı lan KÜRESEL BA 'dır.

- bütünle meler
- uluslararası kurulu lar ve
- küresel sorunlar ve çevre

Kosova toplumunun güncel istemlerine dayanan yurtta lılık e itiminin programı yla, günümüzün ve gelece in daha etkin bir yurtta lılık lın ve her geçen gün daha da ba ı mlı olan bir dünya yurtta lılık lın hazı rlanması na mümkün kı lar.

Bütünle meler (etkiler ve kar ılı klı artlandı rmalar) artı k bir trendten çok tüm dalları n bir gerçe ini olu turmaktadı r. Bunlar siyasi, ekonomik, askeri, kültürel, e itim, spor v.b. bütünle melerdir. Çünkü geli me, güvenlik, sa lık, çevre kirlili i gibi geli meler, küresel sorunları olu turuyor.

Gelecek, toplumun küresel geli mesi, her geçen gün sadece insanları n de il, kendi geli me politikaları nı belirlemekte karar alan ülkelerinde ilgi oda ını olu turuyor.

Bu do rultuda bizim de ulusal sorunumuzun (özellikle Kosova sorununun) çözümünü, bunula birlikte yöresel ve daha geni sorunları , geli meler trendi ve küresel bütünle meler açısı ndan seyretmek gerek.

Yurtta lılık e itimi ö rencide sadece Kosova yurtta sorumlulu unu de il, küresel yurtta lılık, dünya yurtta ı duygusunu yaratmayı amaçlamaktadı r. Di er sözlerle bu ders sayesinde ö rencide, sorunları , geli meleri ve küresel açı dan ba ı mlı lıkları yorumlayabilme yetene i hedeflenmektedir.

UZAK HEDEFLER

Yurtta lık E itimi dersinin hedefleri:

- ö rencinin ,ya amakta oldu umuzdünyade ba ımlı lı ın ve artlandı rı lmanı n her geçen gün daha da büyüdü ü konusunda bilinçle mesi;
- ö rencilerin ,bireysel, ulusal ve küresel kararlar konusunda kendi saptamaları nda bulunabilmeleri; barı , insan hakları , ticaret ve küresel ekoloji gibi konuları n dahil oldu u i birlik ve sonuçlar konusunda bilinçle meleri;
- de i ik küresel konulara, ö rencilerinde kapsanmaları na dair olanaklar;
- ö rencilerde ho görü duygusunun geli mesinin oldu u gibi, di erlerin dü üncelerine saygı lı olmayı ve toplulukta ile daha geni çapta çatı maları n (olayları n) barı çı l çözümden yana olunmayı ;
- Kosovanı n gelece inin kendi yurtta lı kları nı n bugünkü yurtta lı k hareketlerine ba lı oldu u konusunda ö rencilerde sorumlulu u yaratmayı .

GENEL HEDEFLER

11. sını f programı nı n hedefleri temelince ö rencilerin u hedeflere ula maları gerekir:

Bilgi açısı ndan

- küreselle me, bütünle me ve çevre kirlili i konseptlerini
- dünyanı n de i ik ö lkelerinde insanların ya am stil ve davranı ları nı ;
- küresel sorunları etkileyen sosyal etmenleri
- yöre, avrupa ve dünya bütünle me süreçlerini.

Anlama açısı ndan

- ya amı n de i ik dalları ndaki küresel ba ımlı lı ı : doktor bakı mı , ekonomik geli me, çevre kalitesi ve insan hak ile özgürlükleri
- en önemli uluslararası kurulu ları n fonksiyonunu (i levli ini):
- ya , inanç, kültür, dil, ulus, ırk v.b. etmenlerle ilgili insanların ba lı lı ı ve yorumları

Analiz açısı ndan

- küreselle me süreçlerin geli mesini kolayla tı ran ve zorla tı ran faktörleri (etmenleri)
- küresel toplulu a teknolojinin etkisini
- Kosova'daki sosyal ya amı n küreselle mesinde de i ik açılı ları
- Uluslararası kurulu larle ili kilerde Kosova'nı n durumunu
- Yöresel ve küresel çapta çevre kirlili inin sonuçları

De erlendirme açısı ndan

- kültür, dil, eğitim, inanç gibi etmenlerin küresel süreçleri nasıl kolaylaştırır veya zorlaştırır
- küresel süreçler ve ulusal egemenlik arasındaki ilişkilerle ilgili olan özel sorunları .
- Küresel sorunların çözülmesinde hükümetin ve uluslararası ile yerli hükümet dışı kuruluşların rolünü.

De er ve tutum açısı ndan

- Yaşamın değeri ik biçimlerine saygı gösterebilme
- Açık, hoşgörülü olabilme ve de cinsel, etnik, inanç ve ırksal ayrımların her çeşidine karşı olabilme
- Çevre korunmasında sorumluluk duyabilme.

DERS BÖLÜMLER (haftalık 2, yıllık toplam 70 ders saati)

Kategoriler	Alt kategoriler	Ders sayısı
KÜRESEL BA LAR	Bütünle meler	30
	Uluslararası Kurulu lar	25
	Küresel sorunlar ve çevre	15

I. KÜRESEL BA LAR

I.1 BÜTÜNLE MELER

Program içeri i

Ö renciler u konseptlerin içerik ve fonksiyonlarını öğrenmeli: küreselle me, küresel siyasetler (politikalar), bütünle me politikaları .

Kosova ve onun Balkan yöresinde, Avrupa ve dünya siyasetleriyle ilişkileri.

Kosova'nın yöre ve daha geniş çapta ülkelerle ekonomik birliği .

Yerli, yöresel ve daha geniş çapta kuruluşların, şirketlerin uluslararası ilişkilere etkisi.

Kültürlerarası eğitim (kültürler ve değeri ik kültürlerarası modeller)

Bütünle me süreçlerinde medyaların rolü.

Kosova, yöre ve daha geniş çapta ülkeler arasında eğitim ve kültür alanında ki değeri i toku .

Kazanımlar

Örenci:

- küreselleşmenin ne olduğu ve onu açıklamakla birlikte, onun çağda dünyaya ve insanları günlük yaşamına nasıl yansıttığını açıklar,
- bütüncül politikaların nasıl gerçekleştirildiğini ve bütüncül meye ait art ve standartları açıklar,
- uluslararası kuruluşlarla, yöresel kuruluşlarla, ulusal ve çok uluslu şirketlerle işbirliğinin, ekonomik gelişme için nasıl bir önem taşıdığını açıklar,
- Kosova'nın uluslararası ilişkilerle bütüncül mesindeki yön ve yolları açıklar,
- Kosova'nın yöre ve daha geniş çapta siyasi ile ekonomik ilişkilerinin analizini yapar,
- Kosova'nın yöre ve daha geniş çapta diğer ülkelerle kültürel, eğitimel ve bilimsel ilişkilerinin önemini değerlendirir.

I.2. ULUSLARARASI KURULUMLAR

Program içeriği

Örencilerin öğrenmelidir: bağıt gelen uluslararası kuruluşların konseptini, fonksiyonunu, sorumluluklarını ve yapılarını:

BMÖ - Bağırganlarını, onun en önemli komite ve enstitülerini

Kosova'da işbirlikçi Milletlerin uluslararası misyonunu, UNM K- i.

Avrupa işbirliğinin en önemli organlarını : Avrupa Konseyi, komiteler, Avrupa komiteleri enstitüleri, yardımcı organları ve onların fonksiyonlarını .

Dünyada işbirlikçi misyonları .Kosova'da işbirlikçi gücü misyonu, KFOR-u.

UNESCO, UNICEF, IOM, UNDP, UNHCR, Kıvıllı ve benzeri uluslararası hükümet ile hükümet dışı kuruluşlar.

Kosova'nın uluslararası kuruluşlarla olan ilişkileri.

Kazanımlar

Örenci:

- hükümet ve hükümet dışı kuruluşlar arasında işbirlikçi farkı yapar,
- uluslararası ve yerli hükümet ile hükümet dışı kuruluşların en önemli organlarını belirler,
- BMÖ organları ve BMÖ enstitüleri arasında işbirlikçi rol ve fonksiyonların farkını yapar,
- Dünyanın değişik ülkelerinde işbirlikçi örnekler sayesinde, insan haklarını ilerletmesinde BMÇ - nün rolünü ve yetkisini açıklar,
- En önemli küresel ve Avrupa komitelerini açıklar: Avrupa Konseyini, komite enstitülerini ve yardımcı organlarını ayrıca UNESCO, UNICEF, IOM, UNDP, UNHCR, Kıvıllı gibi uluslararası hükümet dışı kuruluşlarını,
- Kosova'da işbirlikçi hükümet ve hükümet dışı kuruluşların katkı işbirlikçi analiz eder.

I.3 KÜRESEL SORUNLAR VE ÇEVRE

Program içeri i

Ö renci unları ö renmelidir:

Ya adı ı toplulukta ve küresel düzeyde sorunları n tanı tma ekillerini (i sizlik, fakirlik, göçler, narkomani, AIDS, kriminalite, enerji kaynakları , çevre kirlili i),

Küresel düzeyde çevre kirlili i konseptleri, *iklim de i iklikleri, ozon deli i, seres efektleri, kuru ya murlar, küresel ısı nma, ekolojik denge ve nükleer tehlike.*

Çevre kirlili i ve di er küresel sorunlardan gelen tehlikenin önlenmesi için, dünya, yöre ve Kosova'da faaliyet gösteren devlet, hükümet ve hükümet dı ı kurulu ların rolü.

Uluslararası güvenlik ve çevre.

Kazanı mlar

Ö renci:

- i sizlik, (fakirlik), güvensizlik, sa lık, göç, enerji kaynakları ve çevre kirlili i gibi insan toplumunu endi elendiren küresel sorunları belirler,
- yöresel ve küresel düzeyde çevre kirlili ine neden olan etkenleri belirler (tespit eder),
- küresel çapta çevre kirlili inin yarattı ı olumsuz sonuçları analiz eder,
- küresel sorunlarla ve çevre konuları yla ilgilenen en önemli uluslararası ve yerli kurulu ları belirler,
- Kosova'da çevre kirlili iyle ilgilenen hükümet ve hükümet dı ı (sivil toplum kurulu ları) kurulu ların rolünü de erlendirir.

DERSLER ARASI İ L İ K

Yurtta lık E itimi, yurtta lık ve yurtta sorumlulukları için de i ik konuları ele alır. KÜRESEL BA LAR kategorisinde yo unla an 11. sınıflar için Yurtta lık E itimi program içeri i, toplumsal bilimler, insani, fen ve sanat disiplinlerinin program içeriklerinin bir kesisi mesidir. Bu kategori, ya amı n ve bilginin de i ik bölümlerinin program içeriklerinin yatay ve dikey ili kilerinin kar ılıklı ba ımlılı ın tam bir örne idir. Küreselle me bile ik ve çok yönlü bir süreçtir. Dolayısı yla iyi anla ı labilmesi için, çok boyutlu bir yakla ımı gerektirir.

Küreselle me süreci ya amı n tüm bölümlerine iner, do rusu toplumsal bölümlerden, yani politikadan (bütünle me politikaları) çevre kirlili i sorunları na kadar. 11. sınıflar Yurtta lık E itiminin program içeri inden de görüldü ü gibi bu ders programı içeri inin ve 11. sınıflar dahil olan nerdeyse tüm di er derslerin program

içerikleriyle sınıklı baları mevcuttur. Buna rağmen ancak bu derslerle yakınılılıklar mevcuttur:

- sosyoloji, hukuk (uluslararası ilişkiler)
- ekonomi – sanayi ürünleri, holdingler, petrol, sanayileme, ticaret, ortak para birimi,
- coğrafya (demografi),
- tarih - uluslararası kuruluşlarındou ve onlarıngeçmişteki fonksiyonları ,
- biyoloji (çevre ekolojisi) ya amaçkarıllıkları biyolojide de ele alınır - bitki ve hayvan alemine ait içerikler,
- fizik - radyasyonun çevre kirliliğine etkisi,
- kimya - sera gazları dioksit ve karbonittir, metan gazı , klorfluorkarbonat, nitrik asidi, zehirli atıklar vb.
- enformatik ve teknoloji,
- kitle ve küresel iletişim araçları olarak dil ve sanatlar 11. sınımlara ait yurtta lık e itimi dersinin içeriğine de dolaysız bir şekilde yansır.

Bu durumda öğretmen görevi, program içeriklerinin planlanması ve geliştirilmesi esnasında, diğer ders öğretmenleriyle devamlı temasta olarak, küreselleme olarak bilinen bir program bütünlüğünün zenginleştirilip tamamlanması için, program içeriklerini uyumlandırmaktır.

Ö RETMYÖNTEMLER

Yurtta lık e itimi programı , öğretmen, amaç, hedef ve kazanımları elde edebilmesi için, örgütlenme, planlama ve gerçekleştirilmede, yaratıcı olanaklar sunmaktadır. Alt kategorilerin sıralanması (alt kategori çerçevesinde ders içeriğinin sıralanması)yada onların gerçekleştirilmesi için gereken ders sayısını fonunun belirlenmesi, kazanımları gözönünde bulundurarak, **program strüktürüne** göre de iebilir. Bir ders birimi bir ders saati içinde geçilebilir, ancak öğretmen bu dersin az olduğunu yada bu program içeriğiyle ilgili öğrencilerin önceden bilgilerinin olmadığını de erlendiren öğretmen, bunu iki ders birimine genişletebilir. Bu durumlarda ayrıca de iik alt kategorilerin ders birimleriyle yapılabilecek kombinasyonlarla tek bir ders birimine indirenebilir.

11. sınıf yurtta lık e itimi programını nba rılı bir şekilde gerçekleştirilmesiyle, metodolojiler kullanılabilir: öğrencilerin aralarında öğrenmeleri (interaktif); sorunları çözerek öğrenmek, öğrencinin merkez olarak gösterilen öğrenme; projelerle öğrenme ve özellikle keşfetme sayesinde öğrenme üçüncü seviyede yurtta lık e itimi öğretmenleri için en baa rılı ve önerilen bir ektir. Metodlar: dersin öğrenciler tarafından geliştirilmesi; tartışma; rollerde oyunlar; taklitler; öncülüklerin saptanmasını hedefleyen etkinlikler, karar almalar, çevre sorunlarının çözülmesi ve narkomani, AIDS, kriminalite v.b. sorunlar üzerinde tartışmalar, grubu, topluluğu veya tüm toplumu endişelendiren çözümünde öğrencilerin pratik bir şekilde aktiflemelerini olanaklandırır.

Öğretmenlere ayrıca pratikte oldukça baa rılı gösterilen, Brainstroming metodunu da uygulama olanağını tanıtır.

Öğretmenler çok sayıda pratik etkinlikler de uygulayabilirler.

DE ERLEND RME

De erlendirme sayesinde, 11. sınıfların plan-programlarında öngörüldü ü gibi, kazanım istemlerinin düzeyleri saptanır. Bu saptama ise, kimlik belirleme, açıklama gibi en düşük düzeylerden başlayarak, analiz, sentez, kurulum, olayların de erlendirmesi v.b. en üst düzeylerle gerçekleşir.

Bu şekilde planprogramların uyumlu undan ve efektif metodoloji yada dersvermenin efektif olmamasından doğan sonuçlar olarak, öğrencinin ilerlemesi veya ilerlemesindeki zorluklar hakkında bilgiler sunulur.

Kazanımlara uyumlu olarak öğrencinin ilerlemesi de i ik açı lardan de erlendirilmelidir. Bu çok yönlü de erlendirme gözetleme, ödevler, testler, dosyalar, projeler sayesinde yapılabilir. Fakat öğretmen tarafından öngörülen diğer olası lıklarda dikkatli olmalıdır.

Gözetleme unlara dayanmalıdır:

- Öğrencinin grupta çalışma yeteneği (Nasıl bir birlik kurar? grup içinde ayrılan görev için sorumluluk, kararların alınması nda ne kadar hoşgörülü (toleranslı) oldu mu - konsensus nasıl sağlanır? Yönetimdeki yetenekleri) hakkında bir çalışma için.
- Belirli bir içerik için bilgilerin bulunma ekli (bilgiler nereden alınmıştır? hangi kaynaklar kullanılmıştır? Kaynak olarak sadece kitap mı kullanılmıştır yoksa öğrenci örne in: bireyler, kurulumlar, broürler, gazeteler... gibi diğer olası l kaynakları da mı kullanmıştır?).
- Öğrencinin kitap ve diğer yazılı kaynaklara yaklaşımı : bilgileri sadece sunar; onları kıyaslar; kitap ve diğer yazılı kaynaklara karşı ele tirisel yaklaşım sahiptir; kitaptaki bilgileri diğer kaynaklardaki bilgileri kullanabilmesi için yöntem olarak kullanır;...
- , bilgiler ve sonuçlarının tanıtımında kalite.
- Öğrencinin yetenekleri, ilgi odakları de i ik etkinliklere katılılı mı .

Öğretmen tarafından verilen ödevler, öğrenmede onların süreçlerinin ve sonuçlarını de erlendirilmesini olanaklı kılar. Öğretmen, öğrencilerin katıldıkları süreçleri de erlendirebilir ve onların neler öğrendikleri konusunda bilgi toplayabilir. Grupta, grubun kararlarını ve görüşlerinin savunmasını gerektiren ödevlerin öğrenciye verilmesiyle, öğretmene, öğrencinin gruptaki çalışmasını de erlendirmesini olanaklı kılar, öğrencinin diğerleriyle nasıl konsensusa vardığını ve öğrencilerin verdikleri sonuçların geçerli olup olmadığını da de erlendirir.

Gözetleme yanı sıra, belirli içeriklerle ilgili kazanımlar düzeyinin teyid edilmesi için belirli dönemlerde testler de uygulanır. BU de erlendirme tekni i dersin sonunda (ders amaçları kazanımlarını doğrulanması için), man etlerin sonunda veya ba langı cı nda (öğrencilerin önceki bilgileri konusunda öğretmen bilgilendirilmesi sağlanır, bununla da gelecek çalışmalarını planlar) üç aylık dönemden sonra, neyin ölçülmesi istenmesine bağlı olarak yarı yılı yada yılı sonunda uygulanabilir.

Dosya sayesinde öğrencinin kazanımları konusunda geni bir bilgi sağlanabilir. Öğrenci tarafından yapılan çalışmalar, öğrenin: demçler için kullanılan sorular, çalışma

projeleri, yazılı etkinlikler, gazete - dergi sayfaları , belirli testlere cevaplar, resimler yada diğ er malzemeler, öğrencinin kazanımlarını izlenmesini olduğu gibi, öğrenci ve veliler için bir transparan yaklaşımı da olanaklı kılar. Bu değerlendirme, öğretmenin veliyle ve öğrenciyle beraber güçlendirmekle birlikte, öğrencinin öğrenmedeki rolünü de artırır.

Öğrencinin öğretmen tarafından değerlendirilmesi, kendi kendini değerlendirme ve diğer öğrenciler tarafından değerlendirme, proje çalışmaları esansında da yapılabilir. Öğretmen yada öğrenci tarafından işlerin ayrılması örneğin: bir çok milletlerin kültürlerinin tanımlanmasında saptanan görevler, öğrencilerin yeteneklerine göre ayrılmalıdır.

KAYNAKÇA

- 1. Bardhyl Musai, Metodologjia e mësimdhënies, Tiranë, 2003**
- 2. Bardhyl Musai, Psikologjia e edukimit, Tiranë, 2003**
- 3. www.dadalos.org**
- 4. www.moe.gov.al**